

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

§. 3. Peccata cordis contra meipsum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

cibi, divitiarum &c. etsi ex se malus non sit, sic tamen malus, si modum excedat.

149. V. Igitur ut, quid invidia propriè & formaliter sit, exactè explicetur, scire oportet, invidium ex quadam animi pusillanimitate bonum alterius, ut bonum illius est, falsò apprehendere, ut proximè causativum proprii mali: v.g. quòd honor socii sit meum dedecus. Dico autem: *Falsò*; si enim verè ita esset, & ego id ita, ut esset, apprehenderem, non spectaret ad invidiam: v.g. si videam meum socium promoveri ad aliquam dignitatem, quà verè & apertè indignus est; & ego apprehendam, eam promotionem cedere in meum ipsius, eum honorem verè promeriti, ignominiam, seu in excellentiæ meæ diminutionem, non ero invidiæ reus, si de eo bono trister, ut est causa meæ ignominiae: at si simile quid falsò apprehendam: v.g. si proximi mei sanctitatem, divitias, honorem, scientiam, ingenium, dexteritatem agendi in comœdiis, favorem apud præceptorem, Prælatum, parentes, herum &c. si, inquam, hæc & similia falsò & sine fundamento deliberatè apprehendam, cedere in meum dedecus, & idcirco de his bonis trister, meritò invidiæ condemnabor. Ex his ergo definiri poterit, in quonam consistat invidia. Dicit ergo invidia apprehensionem pusillam & falsam de alterius bono: non quòd invidia in eo actu solo, cum sit intellectus, consistat (perinde ac peccatū hæresis non consistit in solo pertinaci errore intellectus) sed simul etiam in actu voluntatis, liberè eam apprehensionem admittentis: quemadmodum & hæresis, ut peccatum sit, necessariò requiritur, ut error ille intellectus à voluntate admittatur, & appro-

R. P. Stoz, Trib. Pœnit.

betur. Consistit igitur invidia in voluntaria pusillæ apprehensionis de alterius bono admittance, causativà prædictæ tristitiæ, videlicet inordinatæ, plenæ anxietatis, & modum excedentis; verbo, inordinatæ. Ita Invidiam explicat Tambur. l. 5. in Decal. c. 1. §. 3. à n. 36.

150. Porro invidia communiter ab omnibus numeratur inter peccata, quæ sunt ex suo genere mortalia. Sed Lorca, quem refert & sequitur Tambur. n. 42. ait, eam ex suo genere esse tantum peccatum veniale; quibus ego libenter assentior: si enim invidia sita formaliter sit in voluntaria illa pusillarum apprehensionum admittance, si in deordinatione tristitiæ, nunquam, si præcisè intra hos terminos sistamus, pervenimus ad eam materiam, quæ notabiliter seu graviter lædat bonum proximi vel sui ipsius; & consequenter quæ in illo genere sufficiat ad peccatum mortale; ut contingit in furto, in quo à modica quantitate intra idem genus possumus demum venire ad eam quantitatem, quæ ad constituendum peccatum mortale sufficiat: & ideo furtum meritò inter peccata ex suo genere mortalia recensemus. Potest tamen nihilominus fieri mortale per accidens, si ex ea graves insidiæ, aut damna contra proximum, odia, detractiones &c. enascantur, ut quandoque contingit; sic nimirum & alia peccata, quæ ex suo genere venialia duntaxat sunt, possunt ob supervenientem circumstantiam graviter malam, fieri peccata mortalia, ut notum est.

§. III.

Peccata cordis contra meipsum.

151. *Acediosas cogitationes habui septies.*

T

Acc-

Acedia est fastidium rerum spiritualium, seu ad animæ salutem spectantium; seu Tristitia, quæ homini displicet bonum spirituale, ut tale, & ad hominem ipsum pertinet. Hoc verò bonum est tum ipsa beatitudo æterna, tum bona ad eam obtinendam ordinata; ut sunt gratia, præcepta divina, Sacramenta, opera virtutum, & similia, adeo ut homo ipse nolit, & fastidiat, se talis boni capax esse, & ad id ordinatum, atque ideo rerum spiritualium nauseam patiatur. Et hæc tristitia est peccatum mortale. Bonac. *de peccat.* D. 3. q. 4. p. ult. §. 3. n. 2. Tolet. *de 7. peccatis.* c. 68. Reginald. l. 17. n. 108. & alii. Unde graviter delinquit, qui vitæ ærumnis fractus deliberatè & serio optat, se non fuisse natum, aut potiùs bestiis adnumerari, quàm hominibus. Potest fieri veniale, vel ex defectu pleni assensus, ut solet, cum suboriuntur repentinæ tristitiæ internæ, quibus plenus assensus non adhibetur: vel ex parvitate materiæ. Bonac. n. 3. Toler. Reginald. *ll. cc.* qui à peccato mortali excusant illum, qui tristatur de bono spirituali non absolutè & secundùm se, sed potiùs ob aliquam circumstantiam temporis aut loci, ob quam opus redditur difficile, molestum & laboriosum, v. g. de Missa, vel concione audienda, adeundo Sodalitatis conventu propter frigus instans; de recitando rosario, frequentanda Confessione, comunione &c. ob recreationem, lusum, computationem &c. ea de causa omittendam; hic enim talis non committit speciale peccatum Acediæ, nec mortale, nec specialiter in Confessione exprimendum est, circa quæ bona in particulari hoc tædium sit conceptum; potest tamen quandoque esse utile; propterea potes hoc mo-

do dicere. *Acediosas cogitationes habui de missa audienda, de sacra Confessione, comunione &c. semel: & quidem cum voluntate omittendi.* Sed hæc particula tunc tantum addenda est, cum hæc opera sunt in præcepto. Quod si tædium hoc concipias de rebus spiritualibus non secundùm se, tanquam nolens eas esse, v. g. concionem, missam &c. sed ut hoc loco, hoc tempore perfrigido, cum difficultate & molestia exercendis, hoc ipsum exprime dicendo: *Tædium erga missam &c. tempore (vel loco) mihi molesto audiendam habui semel.*

152. *Pusillanimes cogitationes habui sepeies.* Pusillanimitas est, cum quis ea, quæ perfectionis seu virtutis sunt, non audeat exequi, timore deficiendi. Reginald. n. 109. Tolet. c. 70. Supponit apprehensionem, quæ quis omnia, tanquam magna, valde difficilia, & suam facultatem vel dignitatem excedentia concipit. Posset aliquis distinctiùs se explicare hoc terè modo: *Habui pusillanimes cogitationes circa statum religiosum capeendum semel: circa servandam castitatem ter: circa jejunia bis &c.* Est autem pusillanimitas ob humanam, quam fovetur, fragilitatem, ex suo genere peccatum tantum veniale. Reginald. Tolet. *ll. cc.* Potest fieri peccatum mortale, si negligantur ea, ad quæ alioqui gravi præcepto tenemur. Et tunc ipsa materia præcepta vel prohibita est explicanda.

153. *Motus impatientiæ non suppressi sexies.* Impatientia est vitium, quo quis in rebus adversis perfeendis animo deficit, & tristitiâ ex injuria, aut malo, quod sibi accidit, obortâ frangitur, & à recto deficit. Impatientiæ ergo motus sentit, qui ob aliquam adversitatem, molestiam, aut

in-

incommodum, quod sibi accidit, sentit tristitiam, quâ movetur, ut mala præsentia animo minùs æquo ferat, & à decore honestatis recedat. Peccat autem, si hos motus deliberatè admittat, aut si iisdem incitatus decernat aliquid facere aut omittere, quod recta ratio dicat non faciendum esse, vel omittendum, v. g. si quis propter reprehensionem aliquam in tristitiam lapsus velit statim studia, suos labores, negotia, aut functiones etiam deserre, nolit suas lectiones dicere, suo tempore ambulare, comedere &c. Multò magis impatiens est, si etiam clanculo in ejulatus, aut suspiria nimium erumpat, aut aliàs hunc animi sui motum foris ostendat. Est autem hoc vitium peccatum tantum veniale: potest tamen fieri mortale, vel ratione scandali, vel mali, quod impatientiâ victus admittit, vel admittere proponit. Less. l. 3. c. 2. d. 5. n. 41. Laym. l. 3. f. 3. n. 15. Quod si verò moderatè quis tristetur, aut etiam fleat propter aliquod malum, quod occurrit, contra patientiam non peccat, sed licitè & quandoque meritò & rectè id facit: nullo enim malo seu proprio seu alieno moveri durities cordis est, & bestialis quædam stoliditas, non tamen majus, quam veniale peccatum. Less. Laym. ll. cc.

154. *Superbis cogitationes alui quinques.* Superbia est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ. Nascitur ex consideratione & æstimatione suarum perfectionum, intelligendo hoc nomine, quidquid ullo modo ad excellentiam facit: dum enim homo suas perfectiones considerat dissimulatis imperfectionibus, videretur sibi multò excellentior, quàm sit in se, absolutè vel comparativè ad alios: sicut

merces videntur emptori esse præstantiores, si vitia non considerentur. Hinc verò nascitur amor istius excellentiæ apprehensæ, quo illa homini placet, & homo propter illâ sibi tribuit plus quàm oportet. Et hic est primus actus superbiæ in animo completus: sicut enim primus actus humilitatis est sui ipsius vilipensio, ita primus superbiæ actus est sui magnipensio, cum scilicet quis se æstimat supra id, quod est. Sed hic actus, non consistit in solo iudicio & apprehensione, sed in affectu, quo erga se tanquam magnum afficitur, & talem se quodammodo facit, qualem apprehendit. Unde superbus dicitur seipsum inflare, tumefacere, exaltare &c. quia quartum est in se, apprehensione & affectu majorem se facit, quàm re ipsa sit. Less. l. 4. de Inst. c. 4. d. 8. n. 62. Est autem superbia ex suo genere peccatum mortale, si sit completa; qualis est, quæ excludit omnem humilitatem & subjectionem, ita ut quantum est ex se, etiam DEO præferri velit, nec ejus legi subjici. Et est peccatum gravissimum, demonibus proprium, inter homines rarum & infrequens. Less. d. 9. n. 68. Laym. l. 3. f. 4. n. 23. Veniale verò, si sit incompleta, quæ consistit præcisè in nimia sui æstimatione & amore propriæ excellentiæ: potest tamen fieri mortale ratione injuriæ erga DEUM, vel proximum, ut si sit causa violandi grave aliquod præceptum DEI, aut proximum graviter contemnendi. Less. Laym. ll. cc. Tolet. de 7. peccatis, c. 4. Navar. in Man. c. 23. n. 6.

155. *Arrogantes habui cogitationes bis.* Est autem arrogantia, cum quis plus sibi tribuit, quàm habet; & ea de causa se alijs præstantiorem æstimat scientiâ, virtute, dexte-

dexteritate concionandi, dicendi, saltandi, nobilitate, agilitate agendi in comædijs, declamationibus &c. elegantia, aliave re, quæ inter homines est in pretio. Hinc quidquid laudandum in se cognoscit quis, non laudantis seu benevolentia seu ignorantia adscribit, sed suis meritis tribuit. Est autem arrogantia peccatum tantum veniale: nec est necesse exprimere, scientiane an nobilitate &c. te alijs excellere judicaveris.

156. *Præsumptuosus habui cogitationes ter.* Præsumptio, prout hoc loco sumitur, est nimia suarum virium confidentia, qua fit, ut homo aggrediatur, vel paratus sit aggredi opus arduum, facultatem suam seu vires excedens: ut si imperitus artis medicae, corporibus; imperitus rerum ad conscientiam spectantium animis mederi audeat: si Sacerdos carens jurisdictione absolvat; Iudex laicus causas Ecclesiasticas ad forum suum trahat, examinet, & definat &c. Cum ergo vult homo dicere aut facere supra id, quod verè potest, ac si talia agendi haberet potestatem, præsumptuosus dicitur. Less. l. 3. c. 2. d. 3. n. 19. Laym. l. 3. f. 3. n. 10. *alii.* Est peccatum tantum veniale. Less. Laym. *ll. cc.* Fit mortale ratione irreverentia DEO inferenda, vel ratione damni, quo proximus afficitur, vel ratione periculi; ut si exponas te periculo peccandi mortaliter: v. g. si expertus sis, te sepe in peccatum mortale lapsum esse, si feminas solus fueris allocutus, adhuc velis, tuis viribus confidens, alloqui. Less. Laym. *ll. cc.* Est & alia præsumptio contra spem, unam ex virtutibus Theologicis, de qua supra n. 111. & seq.

157. *Ambitiosus cogitationes habui ter.*

Ambitio est inordinatus appetitus honoris. Honor autem est reverentia alicui exhibita in testimonium excellentia ipsius, maximè virtutum; quod varijs modis fieri potest, v. g. detectione capitis, genuflexione, inclinatione corporis, concessione loci honoratioris, delatione officij, v. g. consultoris, præfecti in sodalitate, urbis &c. ambitiosus ergo est, qui similia appetit vel ex re, quam non habet, v. g. ex virtute, scientia &c. quæ caret, & tamen adspirat ad officium, quo indignus est ob eum defectum; vel ex re, quam habet quidem, sed quæ mala est & illicita, v. g. ex rebellione, quod audeas resistere præceptori, parentibus, alijs superioribus. Est peccatum veniale: potest tamen sæpe mortale fieri, vel ratione materiae, mortaliter illicita, ex qua honore desideratur; vel ratione medij, per quod honor quaeritur; vel denique ratione nocimenti, quod quis alteri infert, ut ad desideratum honoris gradum pertingere queat. Tolet. c. 25. Laym. l. 3. f. 3. n. 11. Less. l. 3. c. 2. d. 3. n. 22. Si autem honor appetatur moderatè ex re bona seu licita, id est, non prohibita, sed permissa, nullum erit peccatum, etsi nullus alius finis, v. g. honor DEI aut proximi salus spectetur; quia per se est objectum indifferens, & tale etiam, cum actus in individuo fit, manet: nec ulla cernitur obligatio, alium finem sublimiorem extrinsecum apponendi. Less. l. c. Joan. Sancius *in select.* D. 4. n. 5. & multi alii, qui id colligunt ex S. Thoma. 1. 2. q. 131. a. 1. ad 3.

158. *Cogitationes vane gloria appetentes habui ter.* Vana gloria est inordinatus appetitus gloriae. Quod, ut intelligas, Nota discrimen inter famam, honorem, laudem,

laudem, & gloriam. Fama est opinio, quæ de altero, ejusque seu vitiis, seu virtutibus habetur. Ille enim dicitur habere bonam famam, qui apud alios bonam habet existimationem: unde è contrario patet, quis sit malæ famæ. Quid honor sit, paulò antè dixi. Laus est termo manifestans alicujus excellentiam; laudamus enim, cùm alicujus excellentiam manifestamus, & extollimus. Gloria est clara cum laude notitia, seu, est fama cum laude conjuncta. Less. n. 23. Porro appetere gloriam, non est ex se malum, ut de honore dixi, sed indifferens, sicut appetere pecunias, quod malè vel bene, id est, non illicitè fieri potest. Cùm igitur appetitus gloriæ est inordinatus, vitium est, & est vana gloria. Inordinatus autem erit, cùm gloria queritur ex re illicita, v.g. ex homicidio, stupro &c. vel ex falsa & ficta, ut si queratur ex doctrina, quæ tamen non habetur; ex virtute, quam quis non habet, simulat tamen eam se habere; vel ex re, quæ non est digna gloriâ, vel non tantâ, v.g. ex opibus, nugis, jocis, nobilitate; vel demum apud eos, qui non bene de re judicant, aut judicare possunt, ut si coram plebe imperita disputes de altissimo SS. Trinitatis mysterio, & difficultates circa id occurrentes enodare velis. Est peccatum ex se veniale. Et tale est, etiam, cùm res quamcunque sacræ sunt principaliter ob vanam gloriam, v. g. cùm Sacramenta administrantur vel recipiuntur, Sacrum celebratur, &c. Sanch. l. 1. Mor. c. 3. n. 1. & alii: Potest fieri mortale, ut de ambitione dictum, sup. n. 157. Laym. n. 12. Less. n. 24. Navar.

c. 23. n. 12. Tolet. c. 7. Ex dictis autem breviter

159. Patet, ex quo differant superbia, præsumptio, ambitio & vana gloria, quia etsi hæc omnia excellentiam intendant, superbia tamen ipsius personæ, præsumptio functionis, ambitio dignitatis, vana gloria famæ excellentiam spectat. Less. l. 4. c. 4. d. 8. n. 60.

160. Nota, Cogitationes arrogantes, ambitiosas, vanæ gloriæ cupidas & superbas quandoque nomine *vanarum cogitationum* exprimi. Dicuntur enim vanæ cogitationes, quæ ubique propriam, sed inanem excellentiam spectant; ut quæ versantur circa inanem mundi gloriam, vel circa honorem, futuras spes &c. v.g. si tibi in mente representes divitias, honores, splendidas vestes, lauta convivia, à te ad splendorem & pompam exhibita, vel exhibenda &c. aut si tibi imagineris, te esse insignem in aliqua scientia, v.g. Theologica, vel arte v.g. sculptoria, musica &c. excellere alios formâ, nobilitate, elegantia agendi in declamationibus, saltandi &c. hæc, inquam & talia, si tibi cogitatione representes, & iis delecteris (sive quasi in præsentibus, sive aliquando futuris) quatenus aliquam excellentiam videntur tribuere honoris vel gloriæ &c. diceris habere cogitationes vanas, quæ possunt esse illicitæ, si modus, quo eas foves, sit inordinatus. Non est tamen necesse hæc in particulari explicare, sed sive habueris cogitationes superbas, sive ambitiosas &c. satisfacis, si te (modò nulla alia nova malitia gravis accedat,) in Confessione in hunc ferè modum accules,

cufes, dicendo: *Vanas habui cogitationes sexies.*

161. *Pertinax fui ter.* Pertinacia est vitium, quod ad intellectum spectat, & est firmior, quam res ipsæ vel argumenta mereantur, animi adhæsiō in propria sententia, & agendi proposito. Est peccatum ex se veniale: fit verò mortale, si sit in rebus graviter perniciosis proximo, v. g. in rebus ad conscientiam, medicinam, aut iustitiam pertinentibus: vel in rebus contra honorem DEI, quales sunt, quæ ad fidem spectant: Less. l. 3. c. 2. d. 6. n. 4. Tolet. l. c. Laym. n. 16. & alii.

162. *Avaras cogitationes habui bis.* Avaritia est inordinatus appetitus divitiarum. Nascitur ex æstimatione pecuniarum. Nascitur enim quis æstimat divitias (quo nomine intelliguntur bona temporalia, seu res quælibet præter æstimabiles) oritur in voluntate eas vel retinendi, vel acquirendi amor, qui si sit nimius & immoderatus, constituit peccatum avaritiæ; quod ex se est tantum veniale; fieri tamen potest mortale, vel ratione iniusti damni, quod proximo infertur; vel ratione intentionis, ut si adeo ames pecunias, ut earum causam paratus sis transgredi legem DEI aut Ecclesiæ graviter obligantem. Less. l. 2. c. 47. d. 8. n. 59. Laym. n. 14. Tolet. c. 25. Navar. c. 23. n. 70. & alii.

163. Explicandum hinc quoque diligenter est secundum speciem & numerum, si quid cogitatione contra castitatem peccatum sit. Si dubium aliquod occurrat, sincerè & sine verecundia de eo Confessarius est interrogandus. Quoniam autem circa cogitationes de rebus turpibus

frequentior oriri solet difficultas, ideo circa eas breviter ex Tambur. l. 10. in Decal. c. 3. §. 8. à. n. 6. hæc accipe. Itaque an voluntaria admissio turpium cogitationum omni culpa vacet, ex fine, ob quem eæ cogitationes concipiuntur & admittuntur, dignoscendum est. Si enim finis, ob quem voluntariè foventur cogitationes turpes, seu circa objecta turpia & castitati opposita, honestus sit, etiam cogitare turpia, & delectari de eiusmodi cogitatione, non est illicitum. Sic enim Theologus, dum circa hanc materiam lectionem parat, innoxie cogitat & speculatur turpia & de ipsa hac scientia delectatur. Idem est de concionatore: nam & hic est expertus culpæ, dum futuram concionem intentus cogitat turpia, & de hac ipsa cognitione delectatur. Alioquin tandem nec DEUS, nec Angeli ab omni culpa excusari possent: nam & hi turpia cognoscunt cum delectatione & gaudio circa ipsam cognitionem in se: iis enim objecta utique semper displicent. Itaque cogitare de re turpi ob finem bonum, v. g. parandam concionem, lectionem &c. non est illicitum. At si quis velit cogitare de re ipsa turpi ob finem malum, propter ipsam nimirum delectationem, quæ est in ipsa re turpi, v. g. in copula, vel cogitatione relata ad copulam, tunc enim verò alere & fovere eiusmodi cogitationes, illicitum est.

164. Jam verò an quis de ipso objecto malo delectetur, v. g. de copula, an verò de cogitatione relata ad copulam, vel de mera ipsa cogitatione, quæ, ut dixi paulò antè, est in ipso etiam DEO & Angelis, arduum est definire: traduntur

duntur tamen hæ regulæ. Quarum I. est, attendendum esse finem, ob quem admittuntur hæ cogitationes: si enim is honestus sit, v. g. ut concionem futuram adornes, discas modum medendi morbis in partibus inhonestis &c. præsumeris velle solam delectationem meræ cogitationis, & ab omni culpa excusaberis. II. videndum, an te reflectas super ipsam cogitationem, ipsam volendo: si enim ad illam implicite & quasi in actu exercitio reflectas, signum est, te potius objectum velle, quam meram cogitationem de objecto. III. videndum, an si aliarum rerum non malarum eventus, causas, artificia &c. consideres, æquè de iis delecteris, atque si cogites de rebus obscenis: si enim hæ plus te delectent, signum est affectus pravi; si æquè de utrisque cogitationibus delecteris, signum est affectus non mali. Vide, quæ dicemus infra, de turpi termine, scilicet de turpi termine, scilicet de turpi termine & delectatione.

165. Ex his jam apparet, quàm parùm rectè se accusent de turpibus cogitationibus, qui dicunt præcisè, *se habuisse turpes cogitationes*. Vel enim ob finem bonum admittuntur, vel ob malum. Si prius; omni omnino culpâ vacare jam omnibus est exploratum: si posterius; rursus habentur vel inadvertenter, aut voluntate profusus retinente; vel semiplenè advertenter; vel denique plenè advertenter, & voluntate approbante. Si I. nullum est peccatum, ut rursus omnes nôrunt. Si II. veniale est. Si III. mortale: quod ut rectè explicetur, attendendum est, an voluntas in ea cogitatione sit morata, ita ut non habuerit adjunctum efficax desiderium perpétran-

di opus cogitatum: an verò simul etiam conceperit tale desiderium. Si enim prius acciderit, vocatur *simplex complacentia*, seu *delectatio morosa*; non quòd ad eam requiratur aliqua mora temporis, sed quòd post plenam malitiæ advertentiam voluntas eam non repellat, sed in ea persistat, eam approbando, seu consentiendo; quod in momento fieri potest.

166. Ceterum *Delectatio morosa* circa objectum turpe seu venereum est peccatum mortale, nec potest fieri veniale ob parvitatem materiæ. Dian. 3. p. tr. 5. R. 2. prout refertur in Summa V. *Delectatio. n. 5*. Nulla differt specie ab altera: voluntas enim per eam delectationem non semper tendit in objectum, ut est à parte rei, sed ut proponitur ab intellectu; ergo si proponatur præcindendo à personæ, in quam tendit, statu v. g. conjugali, libero à vinculo voti, circumstantiâ consanguinitatis &c. diversam ex diversitate istorum statuum malitiam non contrahet. Vasq. 1. 2. T. 2. D. III. & 112. Ariaga. 1. 2. tr. de peccat. D. 47. s. 4. subs. 3. n. 28. Tamb. l. 2. c. 7. §. 1. n. 2. Dian. p. 1. tr. 7. R. 48, & p. 2. tr. 3. Miscell. R. 34. & p. 3. tr. 4. R. 67. §. in Resol. 48. & alii non pauci, quorum sententiam Bonac. de Matrim. q. 4. p. 8. n. 19. reputat probabilem; juxta quam proinde satisfacit, qui de hac delectatione se in hunc modum accusaverit: *Turpi cogitatione morosè delectatus sum bis*. Quamquam consultum est, ut objectum ipsum, seu qualitas personæ, circa quam fuit delectatio, sic explicetur: *Turpi cogitatione delectatus sum bis circa feminam solutam: vel circa conjugatam semel: vel circa adolescentem alium ter &c.*

167. Imò si cogitatio feratur in personam non in abstracto, sed quali in concreto, ut persona est conjugata, vel consanguinea, vel voto castitatis obstricta &c. necessarium omnino est, ut status iste dicto modo explicetur. Sed & si personæ, quæ morosè delectantur de re venerea, aliæ sunt omnino solutæ, aliæ conjugatæ, aliæ voto castitatis obstrictæ, specie inter se different istæ ab ejusmodi personis haustæ delectationes; & specialiter idcirco sunt in Confessione exprimendæ juxta dicta suprâ p. 1. n. 50. Nam prima delectatio repugnat soli castitati, secunda etiam Justitiæ, tertia Religioni. Diana cit. R. 34. ex communi. Nec excipiendi hinc sunt conjuges, si morosè delectentur circa personam non suam seu alienam, matrimonio sibi non junctam. Bonac. n. 19. & alii ex communi fidelium sensu & praxi. Quanquam Dian. p. 9. tr. 6. R. 4. oppositum vocat probabile.

168. Jam verò si delectatio morosa ita contingat posteriori modo, de quo sup. n. 166. id est, si cum cogitatione conjunctus sit animus efficax seu serius de ipso opere patrando, necessarium omnino est, ut etiam qualitas & conditio objecti seu personæ, erga quam conceptum est turpe illud desiderium, exprimat in hunc ferè modum: *Bis habui voluntatem efficacem peccandi* (exprimat species peccati) *cum tali persona*. Conditio personæ hic est explicanda, sicut suprâ p. 1. n. 56. circa circumstantiam *Quid* notatum est.

169. Monendus est hic pœnitens, circumstantiam, quæ juxta dicta subinde peccata, ex se alioqui venialia tantùm, transfert ad genus peccatorum mortalium,

vel e contra, specialiter esse explicandam in Confessione, adjecta hac vel simili particula pro ratione peccati: *Graviter, vel leviter: plenè vel semiplenè deliberatè: quod nos facere omisimus, ne nimis frequens istarum particularum repetitio, molesta esset.*

ARTICULUS II.

Peccata oris.

Hæc sunt, quæ ore ac verbo perficiuntur, & complentur: & ipsa quoque rursus sunt contra DEUM, vel proximum, vel ipsum peccantem.

§. I.

Peccata oris contra DEUM.

170. *Blasphemavi quinquies; & quidem cum plena advertentia: vel sine plena advertentia.* Blasphemia directè opponitur laudi DEI, & est convitium seu verbum contumeliosum contra DEUM, vel Sanctos. Less. l. 2. c. 45. d. 5. n. 24. Potest autem istud verbum, seu, quod idem est, locutio esse vel interior, & sic erit blasphemia cordis, vel exterior, & est blasphemia oris: & potest etiam fieri scripturâ vel instrumento musico: omnibus enim his modis usitatum est hominibus loqui. Si fiat aliis signis, quaha fuerunt, cum Judæi sputo fœdabant Christi faciem, vel abant, alapis cædebant, inter latrones crucifixerunt, non erant propriæ blasphemie, Sanch. l. 2. c. 32. n. 5. quia non erant injuriæ verborum, sed factorum, neque consistebant in injuriôsè loquendo, sed ipsius personam malè tractando: quanquam etiam tunc multæ veræ